

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

**KAPOSVÁRI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
Regionális- és Vidékpolitika Tanszék**

A doktori iskola vezetője:
DR. UDOVECZ GÁBOR DSc
az MTA doktora

Témavezető:
DR. SARUDI CSABA CSc
a közgazdaságtudományok kandidátusa

A RÉGIÓK SZEREPE A TERÜLETFEJLESZTÉSBEN

Készítette:
TÜTŐ ESZTER

KAPOSVÁR
2009

1. A KUTATÁS ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉS

Doktori értekezésem a területfejlesztési-statisztikai régiók szerepét vizsgálja a területfejlesztésben, az I. és II. Nemzeti Fejlesztési Terv¹ keretében kidolgozott regionális operatív programok (ROP) kidolgozása és megvalósítása szemszögéből. Az uniós csatlakozást követő időszakra (2004-2006) Magyarország I. Nemzeti Fejlesztési Tervének (I. NFT) részeként egyetlen, minden régiót lefedő ROP került meghatározásra. A régiók első ízben a 2007-2013 közötti tervezési ciklusra készíthettek önálló ROP-okat fejlesztéseik megvalósításához. A régiók számára ezen jelentős előrelépés teszi indokolttá témaválasztásomat.

A Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.-nál² 2001-től végzett szakmai gyakorlatom, majd munkám során betekintést nyerhettem, illetve részt vehettem a regionális fejlesztési tervek kidolgozásának folyamatában. Lehetőségem nyílt a projektgenerálásnak a területfejlesztésben és tervezésben való alkalmazásának vizsgálatára is.

A disszertáció célja, hogy:

1. Bemutassa az Európai Unió regionális politikájának fejlődését, az egymást követő tervezési periódusok legfontosabb kohéziós politikai dokumentumainak elemzése révén.
2. Összehasonlítsa a visegrádi országok régióinak szerepét a regionális operatív programok tervezésében és megvalósításában.

¹ 2007-től az uniós tagállamoknak a Nemzeti Fejlesztési Terv helyett Nemzeti Stratégiai Referencia Keretet (NSRK) kell kidolgozniuk fejlesztéseik közösségi forrásokat felhasználó fejlesztéseik megjelöléséhez. Magyarországon ez a dokumentum az Új Magyarország Fejlesztési Terv elnevezést kapta. Értekezésemben egységesen a II. Nemzeti Fejlesztési Terv (II. NFT) elnevezést alkalmazom.

² 2008. augusztus 14-től: Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (DDRFÜ Nonprofit Kft.)

3. Megvizsgálja a magyarországi régiók szerepét a területfejlesztési tervezésben, valamint az országos és regionális szintű fejlesztési tervek megvalósításában.
4. Bemutassa a hazai decentralizáció eredményeit, a régiók önállóságát és érdekérvényesítési lehetőségeit.
5. Megvizsgálja a projektgenerálás szerepét a területi tervezésben.

A célok elérését az alábbi feladatok elvégzésével igyekszem megvalósítani:

- Bemutatom az I. és II. NFT regionális operatív programját/programjait meghatározó közösségi és hazai jogszabályi kereteket és azok változásait.
- Bemutatom és összehasonlítom a regionális operatív programok tervezésének és végrehatásának rendszerét a visegrádi országokban.
- Felmérem a magyarországi regionális tervezés folyamatait, fő lépéseit Dél-Dunántúl mintáján keresztül.
- Interjú keretében felmérem a regionális tervezésben részt vevő helyi területfejlesztési szakemberek véleményét a regionális fejlesztési operatív programok tervezésének folyamatáról és annak hatékonyságáról.
- A regionális fejlesztési operatív programok tervezésének folyamatában megvizsgálom:
 - a. a regionális szereplők bevonásának mértékét a strukturális alapok forrásaival számoló országos és regionális fejlesztési tervezésben (partnerség elvének érvényesülése);
 - b. a társadalmasítás, vagyis a helyi szereplők tervezésbe való bevonásának véghezvitelét a területfejlesztési tervezésben;
 - c. a régiók szerepének, és a területfejlesztés intézményrendszerének változását az I. és II. NFT regionális operatív programjának/programjainak tervezésében;
 - d. a projektgenerálást, mint a területi tervezés eszközt.

- Következtetéseket fogalmazok meg a közösségi regionális politika magyarországi területi tervezésének és megvalósításának tendenciájára vonatkozóan.

További céloom javaslatot tenni a ROP tervezése során szem előtt tartandó szempontok és lépések betartására a hatékony forrásfelhasználás érdekében.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A több évet átfogó, szekunder kutatásom során folyamatosan tanulmányoztam és feldolgoztam a témával kapcsolatos szakirodalmat. Elsősorban a disszertáció célkitűzéseiben megfogalmazott témákra koncentrálni vizsgáltam és elemeztem a hazai és külföldi fejlesztéspolitikai dokumentumokat és a meghatározó közösségi jogszabályokat. A visegrádi országok vonatkozásában az I. és II. NFT, valamint regionális operatív programjaik legfrissebb angol nyelvű verzióit használtam fel. Elvégeztem azok komparatív vizsgálatát a regionális szint szerepének szemszögéből.

A Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.-nál (Ügynökség) betöltött munkakörömnél fogva lehetőségem volt részt venni számos, az Ügynökség által szervezett társadalmi egyeztetésen, műhely- és csoportmunkán.

A fentiekén túl az Ügynökség által készített szakmai anyagokat és a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács üléseinek anyagait tanulmányoztam át.

Primer kutatásom során, 2002 őszén szakértői látogatásokat tettem Lengyelország és Szlovákia regionális brüsszeli képviselőin. 2008 tavaszán interjút készítettem a Dél-dunántúli régió, a Nyugat-dunántúli régió és az Észak-alföldi régió és komoly tervezési tapasztalattal rendelkező szakembereivel.

A szekunder adatok elemzése, továbbá a három eltérő fejlettségű és adottságú régió szakembereinek a regionális szintű tervezésről kialakított véleménye, a szakirodalmi források, és saját tapasztalataim alapján következtetéseket és javaslatokat fogalmazok meg a közösségi források régiókban történő felhasználását megalapozó tervdokumentumok hatékonyabb kidolgozására és a tervek megvalósítására.

3. EREDMÉNYEK

3.1. A kohéziós politika közösségi szabályozása

A regionális politika 2007-2013 közötti tervezési ciklust érintő reformja következtében jelentős változások történtek a strukturális alapok és a Kohéziós Alap felhasználásában. Az 1083/2006/EK tanácsi rendelet rögzítette az új célterületeket, a támogatások elnyeréséhez kidolgozandó dokumentumokat, s az érvényesítendő alapelvek körét. Ezen rendelet által meghatározott követelményeknek megfelelően – miszerint egy pénzügyi alap csak egy operatív programot finanszírozhat – az egyes tagországok több operatív programot dolgoztak ki II. NFT-jükben. A tervezés során a tagállamok nagy hangsúlyt fektettek az ágazati és regionális operatív programok közötti fejlesztési területek és kompetenciák lehatárolására. Az operatív programokat két éves akciótervek részletezik. Ezek a megelőző hét éves időszakra szóló program-kiegészítő dokumentumaihoz képest nagyobb rugalmasságot biztosítanak a tényleges fejlesztési szükségletekhez való alkalmazkodásban.

3.2. A visegrádi országok régiói és regionális fejlesztési programjai

Az Európai Unióban a strukturális alapok címzettjei a NUTS 2 szintű régiók. Ezek azok a területi egységek, amelyeknek a számuktól és a decentralizáció mértékétől függően lehetőségük és módjuk van az adott régió sajátosságait megjelenítő ROP-ok kidolgozására.

A visegrádi országok közül egyedül Lengyelországban léteznek olyan önkormányzattal rendelkező régiók (vajdaságok), amik megfelelnek a NUTS 2 szint követelményeinek. A másik három tagállamban az uniós források elnyerése céljából, NUTS 3 szintű közigazgatási egységek összevonásával hozták létre a régiókat. Ennek ellenére Lengyelország is – Magyarországhoz és

Csehországhoz hasonlóan - csak egyetlen ROP-ot készített az I. NFT-n belül. Szlovákiában pedig egyáltalán nem készült ROP. 2004-2006 között mind a tervezésében, mind a megvalósításban a központi szervek játszottak domináns szerepet.

A 2007-2013 közötti tervezési periódusra három visegrádi országban egyaránt önálló ROP-ok készültek, de a tervezésben és a tervek megvalósításában eltéréseket tapasztalhatunk. Magyarországon a központi szint, míg Lengyelországban és Csehországban a régiók felelősek a ROP-ok megvalósításáért, s a központi szint csupán koordinál az egyes operatív programok között. Szlovákiában egyetlen ROP-ot készítettek valamennyi kedvezményezett régióra (1. táblázat).

1. táblázat

A visegrádi országok regionális operatív programjai

Tagállam	NUTS 2 régió	ROP-ok száma	
		2004-2006	2007-2013
Lengyelország	1 vajdaság	1	16
Csehország*	1-3 kraj (megye)	1	7
Szlovákia*	2-3 kraj (megye)	0	1
Magyarország	3 megye**	1	7

*A prágai és pozsonyi régiókra (NUTS 3) külön operatív program készült mind 2004-2006, mind 2007-2013. között. Ezeket a táblázat nem jelöli.

**kivéve a Közép-magyarországi régiót.

*Forrás: a saját összeállítás a Factsheets of Inforegio,
http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche_index_en.htm 2008.03.22.
 adatai alapján*

A fejlesztések ágazati és regionális lehatárolásának eredményeképpen az önálló ROP-k azonos prioritásokat (fejlesztési területeket) tartalmaznak, de megvalósításuk bizonyos mértékig a helyi specialitásokhoz illeszkedik.

Megállapítható, hogy a regionális fejlesztési programok tervezésében és megvalósításában való regionális közreműködés és szerepvállalás egyenesen arányos egymással. A központi szervek minél inkább befolyásolják a regionális programok tervezését, annál inkább részt vesznek azok megvalósításában is, közvetlenül vagy dekoncentrált szerveik útján.

3.3. A területfejlesztési politika és a regionális operatív programok kidolgozásának jogszabályi háttere Magyarországon

A hazai területfejlesztési politika jogszabályi hátterének vizsgálata alapján elmondható, hogy a régiók egyre nagyobb szerepet kaptak a megyékkel szemben. A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.) és az 1998. évi Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) még a megyéket jelölte meg a területfejlesztési politika címzettjeinek. A Tftv. 1999-es módosítása már a tervezési-statisztikai régiókat helyezte előtérbe, ugyanakkor az élükön álló regionális fejlesztési tanácsokban központi dominanciát hozott létre.

Az I. NFT kidolgozásakor a területi tervezést érintő jogszabályok nem adtak megfelelő iránymutatást a tervezés módszertanára és intézményrendszerére.

A II. NFT és operatív programjai kidolgozásának feltételrendszerét a 2005. évi Országos Területfejlesztési Konceptiónak (OTK) és a vele egy időben elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai Konceptiónak (OFK) kellett volna meghatároznia, de azok tervezése már 2004-ben elkezdődött, s szinte együtt formálódott az OFK és OTK verzióival. Az időbeni „csúszásnak” az volt az előnye, hogy a régiók stratégiai fejlesztési célrendszerei beépülhettek az országos dokumentumokba. Emellett nehézségként jelentkezett, hogy az uniós forrásokat felhasználó programok kidolgozásához a tervezés kezdetén sem hazai, sem közösségi konkrét iránymutatás és pénzügyi keret nem állt rendelkezésre. A regionális érdekek szempontjából nagy előrelépésnek számított

viszont, hogy az OFK kimondta az önálló ROP-ok létjogosultságát 2007-től, illetve hogy az ERFA forrásainak 50%-át a regionális és helyi programok megvalósítására irányozták elő. Pozitívként értékelhető az OFK azon iránymutatása is, hogy a tervezés során a régiókat az ágazatokkal azonos súllyal kell kezelni, valamint egységes tervezési mechanizmust meghatározó tervtörvényt kell alkotni. (Ez azonban még ez ideig nem született meg.)

3.4. Az I. NFT és a Regionális Fejlesztési Operatív Program (2004-2006)

Az I. NFT és ROP-jának kidolgozásának kezdetén a tervezők számára nem állt rendelkezésre kötelező érvényű jogszabályi keret, valamint Átfogó Fejlesztési Terv, mely hosszú távra meghatározta volna az ország stratégiai céljait, s kiindulópontja lehetett volna az uniós finanszírozású fejlesztéseknek. A tervezési munkálatokra mindössze kormányhatározatok vonatkoztak, s nem került meghatározásra egységes módszertan sem.

A régiók még az I. NFT tervezésének indulása előtt, 2001-ben elkezdték kidolgozni regionális operatív programjaikat a maximális célrendszer³ elvét alkalmazva, így 2002-re átfogó fejlesztési stratégiákkal rendelkeztek. Ezek bizonyos elemei beépülhettek az I. NFT-be. A regionális tervezők munkájuk során a már korábban kidolgozott tervdokumentumaikra támaszkodtak. A központi szervekkel és az ágazati minisztériumokkal szembeni érdekérvényesítő szerepük és a forrásokból való részesedésük az idő előrehaladásával egyre kisebb mértékűvé vált.

A regionális tervezői munkálatokat nehezítette az is, hogy a területfejlesztés irányítása 1990-től 2008-ig hét minisztérium alá tartozott. A területfejlesztés irányítása és az uniós támogatások elnyeréséhez szükséges dokumentumok kidolgozása csak 2007-től tartozik egyazon minisztérium hatáskörébe.

³ Minden, az adott régió számára fontos fejlesztési célt egységes rendszerbe foglalták.

A regionális érdekérvényesítés csökkenésében közrejátszott az is, hogy az I. NFT kidolgozása időben folyamatosan csúszott, s a végleges verziója gyakorlatilag háromnegyed év alatt készült el. A tervezés kezdetekor kialakított regionális szerkezetű ROP-ot egy, tematikus szerkezetű – három fő téma köré csoportosítható fejlesztéseket támogató – dokumentumként fogadták el, melyben a regionális sajátosságoknak nem volt lehetőségük megjelenni. Sem a ROP Program-kiegészítő Dokumentum, sem a központilag elrendelt regionális akciótervek nem tartalmaztak érdemben területi specifikumokat.

A ROP megvalósításában a központi Irányító Hatóság mellett a VÁTI Kht. és regionális kirendeltségei, mint dekoncentrált szervezetek látták el a programvégrehajtás közreműködő szervezeti feladatait. A regionális fejlesztési ügynökségek a pályázatértékelő szakaszban vehettek részt, ami előnyt jelentett számukra a 2007-től kezdődő önálló ROP-ok tervezésében. A regionális szakemberek véleménye megoszlott abból a szempontból, hogy mekkora szerepet vállalhattak volna már 2004-től a régiók a ROP-ok tervezésében és megvalósításában. Egységes viszont az álláspontjuk abban, hogy – a magyarországi regionális politika akkori fejlettségi szintje mellett – már az is eredménynek számít, hogy egyáltalán részt vehettek a kidolgozásban és megvalósításban.

3.5. A II. NFT és az önálló Regionális Operatív Programok (2007-2013)

A II. NFT és az önálló ROP-ok kidolgozásának megkezdésekor nem állt a szakemberek rendelkezésére konkrét közösségi iránymutatás és pénzügyi keret, amellyel számolhattak volna. A hazai stratégiai dokumentumokat is csak 2005 után fogadták el. A ROP-ok tervezése már 2004 szeptemberében elkezdődött a maximális célrendszer megvalósítása jegyében, melynek eredményeként a regionális szintű stratégiák bizonyos részei beépülhettek az országos tervdokumentumokba. Hazai szinten az Európa Terv (2007-2013)

kidolgozásának tartalmi és szervezeti kereteiről szóló 1076/2004. (VII. 22.) Korm. határozat jelölte ki a tervezés felelőseit, feladatait, s módszertani kereteit, a munkacsoportokban való feladatvégzést.

Az alulról jövő igények felmérésére több régióban kidolgozásra kerültek különböző tématerületeket érintő stratégiai fejlesztési programok. A Dél-dunántúli régióban hat ilyen tématerületet jelöltek meg. Ezek mellett Dél-Dunántúlon elkészítették a kistérségi cselekvési terveket, amelyek alapul szolgáltak a ROP-ok, illetve a hozzájuk kapcsolódó két éves akciótervek kidolgozásához. A regionális tervdokumentumok legitimációját a dél-dunántúli térségben a regionális tervező hálózat biztosította.

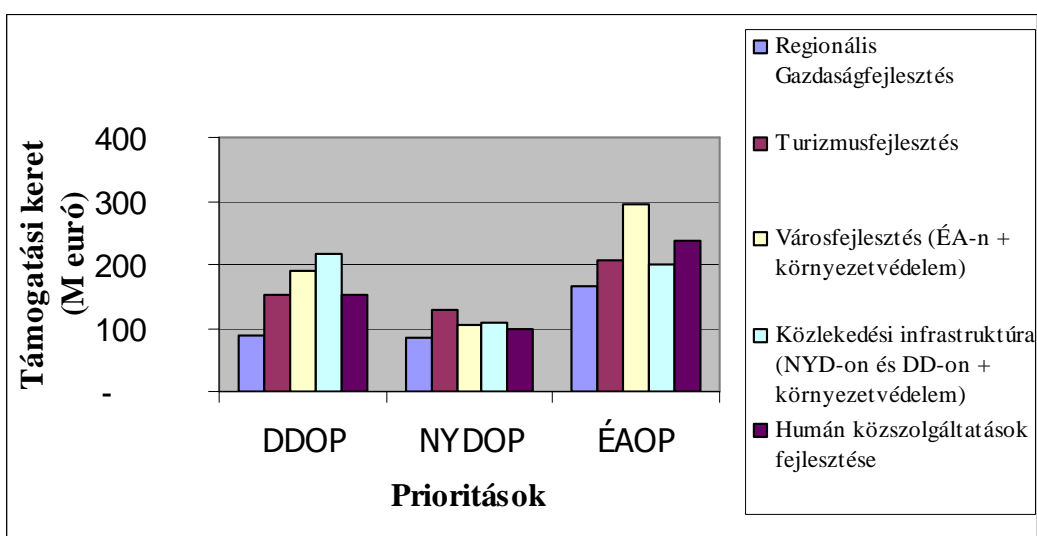
Az I. NFT és ROP-jának kidolgozásához képest a 2007-2013-ra vonatkozó időszak tervezésében és megvalósításában a régiók szemszögéből nagy előrelépésnek számított, hogy az ágazatokkal együtt aktívan részt vehettek a tervezési folyamatokban. Az Irányító Hatóságok Nemzeti Fejlesztési Ügynökségbe való integrálása nagyban erősítette a regionális szakembereknek az ágazati minisztériumokkal folytatott tervtárgyalási pozícióit, bár a különböző minisztériumok még így is eltérő mértékben fogadják el a régiókat partnereknek.

Az önálló ROP-ok társadalmosítása (a helyi szereplők bevonása a tervezésbe) az I. NFT ROP-jához képest jóval nagyobb mértékű és hatékonyabb volt. Az I. NFT ROP-jának központi szervek által vezérelt formális keretekben zajló társadalmosításával szemben az önálló ROP-ok kidolgozásának folyamán a régiók több területi szereplőt tudtak a tervezésbe bevonni, mint az ágazati operatív programok esetében. Az ágazati tervezésnek ez a hiányossága nehezítette a ROP-ok kidolgozását.

Az önálló ROP-ok megvalósításában a regionális fejlesztési ügynökségek, mint Közreműködő Szervezetek is jelentős szerepet, és a korábbinál több jogosultságot kaptak.

3.6. Az önálló regionális operatív programok vizsgálata

A 2007-2013. közötti időszakra szóló ROP-ok tématerületeinek kijelölését nagyban meghatározták a vonatkozó uniós jogszabály követelményei, valamint a régiók és ágazatok közötti egyeztetések eredményei. Minden ROP-ba azonos tématerületek kerültek⁴, melyek öt prioritásba csoportosultak. A ROP-ok támogatási keretösszegei és azok fejlesztési területek közötti megoszlásai azonban eltérőek (1. ábra).

1. ábra: A Dél-Dunántúli, a Nyugat-Dunántúli és az Észak-Alföldi Operatív Programok prioritások közötti forrásmegoszlása

Forrás: saját összeállítás a Nyugat-Dunántúli Operatív Program, az Észak-Alföldi Operatív Program és a Dél-Dunántúli Operatív Program alapján

Elmondható, hogy a három vizsgált régióban – különböző mértékben ugyan, de – sikerült bizonyos térségi specifikumokat meghatározni, s beépíteni a ROP-okba. Az adottságokhoz igazodva mindenhol kiemelt szerepet kapott a turizmusfejlesztés, a humáninfrastruktúra és a város- és térségfejlesztés.

⁴ Regionális gazdaságfejlesztés, Turizmusfejlesztés, Integrált városfejlesztés, Infrastrukturális fejlesztések (közlekedésfejlesztés, közszolgáltatások/humán infrastruktúra); Környezetvédelem.

Fontosnak tartanám, hogy a területi specifikumok erősebben jelenjenek meg a ROP-ok akcióterveiben, s a regionális Közreműködő Szervezetek nagyobb szabadságot kapjanak a pályázati feltételek meghatározásában.

3.7. A projektgenerálás a tervezés szolgálatában

A projektgenerálás definíciója alatt egy adott térségben a fejlesztési igények, ötletek, szükségletek felmérését, minősítését és megvalósíthatóság szerinti szelektálását, valamint az életképes javaslatok részletes kidolgozását értjük.

A kezdeti évek (2003-2004) projektgyűjtéseinek összefoglaló tapasztalata, hogy bár jelentős eredményeket értek el, kampányszerű akcióknak számítottak. Céljuk az volt, hogy az I. NFT célkitűzéseit megvalósító fejlesztési elképzelések felszínre kerüljenek, és a projektötletek minél inkább megközelítsék a kidolgozott pályázati szintet. Ezek az akciók azonban elsősorban a módszertani ismeretek átadása tekintetében mondhatók sikeresnek, mivel a tényleges pályázati kiírások jelentősen eltértek a felkészülés időszakában prognosztizáltaktól.

A 2007-2013-as tervezési periódusra vonatkozó projektgenerálási akciók keretében a módszertani ismeretátadás és a projektgyűjtés mellett már a hatékony projektfejlesztő tevékenység került előtérbe. A programok célja volt, hogy megfelelő minőségű projektek továbbfejlesztésével támogatásra jogosult pályázatok szülessenek.

A regionális kezdeményezésű és szintű projektfejlesztési tevékenységek (stratégiai fejlesztési programok és kistérségi akciótervek) elemzése azt mutatja, hogy a tervezés és a reális szükségletek között tényleges kapcsolat alakulhat ki. A projektgenerálás során végzett igényfelmérés tárgyalási alapot jelenthet a régiók számára az önálló ROP-ok kialakításánál, s a regionális akciótervek konkrét feltételeinek (ütemezés, keretösszeg) meghatározásánál. Emellett a felszínre kerülő nagy mennyiségű projektötlet és fejlesztési elképzelés alkalmas

arra, hogy azokból trendek, területi specifikumok legyenek kimutathatók, amik a jövőbeni területi tervezési dokumentumokba beépülhetnek, azok objektív kiindulási alapjai lehetnek.

Megállapítható, hogy amennyiben megalapozott háttérdokumentumokkal támasztja alá a régió az érdekeit, hatékony tárgyalást folytathat az érdekérvényesítésben a ROP-ok kialakítása területén. Jó példa erre a Dél-Dunántúlon az országban egyedülállóan kialakított, a Dél-Dunántúli Operatív Programban szereplő „Integrált kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok és azok központjaik fejlesztése” komponens realizálása.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

1. A társadalmasítás (a helyi szereplők bevonása a tervezésbe) nagy szerepet játszott a 2007-2013-as időszakra vonatkozó önálló regionális operatív programok tervezésében.
2. A visegrádi országokban eltérő módon épültek ki a regionális tervezést és végrehajtást végző intézményrendszerek.
3. A magyarországi régiókban megfelelően kiépült a regionális intézményrendszer az uniós források fogadására.
4. Az önálló regionális operatív programok tervezésekor előrelépés történt a régiók ágazatokkal szembeni érdekérvényesítésében.
5. Az önálló regionális operatív programok tervezésében és megvalósításában régiók a korábbinál nagyobb szerepet és hatáskört kaptak, valamint nagyobb lehetőségük nyílt a regionális sajátosságok regionális tervekben való megjelenítésére.
6. A projektgenerálás új eszközként került alkalmazásra a tervezés során, mely elősegítette a regionális operatív programok valós területi szükségletekkel való megalapozását.

5. ÚJ KUTATÁSI EREDMÉNYEK

1. Feltártam a regionális tervezés folyamatának sajátosságait és ellentmondásait. Ráműtattam arra, hogy önkormányzati régiók kialakítása nélkül is lehetséges a regionális operatív programok tervezésének és megvalósításának regionális szintre való decentralizációja, a központi szint koordinációs szerepének megtartása mellett.
2. Összefoglaltam a regionális tervezés történetének és a tervezési munkafolyamatnak a főbb állomásait a visegrádi országokra vonatkozóan, az intézményrendszer és a szintek közötti munkamegosztás szempontjából.
3. Beműtattam a Dél-dunántúli régióban folytatott főbb projektgenerálási tevékenységet. Ennek alapján bebizonyítottam, hogy a projektgenerálás hatékony eszköze lehet a valós igényekre alapuló területi tervezésnek és a regionális operatív program kialakításának. A projektgenerálás hozzásegítette a Dél-dunántúli régiót tervezési kapacitásának megerősödéséhez és a régiós tervezési tapasztalatok kialakulásához.

6. JAVASLATOK

A közösségi finanszírozású regionális operatív programok hatékony tervezése és megvalósítása érdekében és abban a régiók szerepének erősítésében az alábbi szempontokat javasolt figyelembe venni:

- Az ágazati és regionális operatív programok társadalmasításának összehangolása szükséges.
- Biztosítani szükséges az ágazatok és a régiók egyenrangú részvételét a regionális operatív programok tervezésében.
- 2014-2020 közötti tervezési periódusra időben szükséges kialakítani a tervezési szabályokat és feltételeket.
- 2014-től a központi szint koordinációja mellett a regionális Közreműködő Szervezetek nagyobb önállósága szükséges a régiók stratégiájának kidolgozásában és a végrehajtás folyamán az adott régióra vonatkozó pályázati feltételek meghatározásában.
- Erősíteni szükséges a regionális operatív programokban a regionális sajátosságok megjelenését.
- A projektgenerálás szerepének erősítése szükséges a regionális tervezés eszközrendszerében.

7. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

Tudományos közlemények

Tütő E. 2002. A PHARE program jelentősége a Dél-Dunántúl gazdasági, társadalmi fejlődésében. *Acta Scientiarum Socialum*. Tomus XI/2002. pp. 59-64.

E. Tütő – Cs. Sarudi – Nyáriné A. Budvig – P. Kertész 2003. Der Nationale Entwicklungsplan und die Operativprogramme. *Acta Scientiarum Socialum*. Tomus XIV./2003. pp. 107-114.

E. Tütő – Cs. Sarudi 2004. The importance of Agricultural and Rural Development Operational Programme in the South-Transdanubian Region. KRMIVA 2004 11th International Conference. Opatija-Croatia. June, 1-4, 2004, pp. 21-27.

E. Tütő – Cs. Sarudi – A. B. Nyáriné 2004. Possibilities of Hungary regarding the EU accession – The National Development Plan of Hungary. *Animal Science Days 11th International Symposium*. Porec-Croatia. September 23-26, 2003, pp. 311-315.

Tütő E. – Magay M. 2007. A projektfejlesztés szerepe a területfejlesztésben Dél-Dunántúl mintáján keresztül. I. Terület- és vidékfejlesztési konferencia, Kaposvári Egyetem. 2007. március 2-3. pp. 127-132.

Tütő E. 2008. A regionális szint szerepe a regionális operatív programok tervezésében és megvalósításában a visegrádi országokban. II. Terület- és vidékfejlesztési konferencia, Kaposvári Egyetem. 2008. május. pp. 134-138.

Tütő E. 2008. Az EU kohéziós politikájának 2007-től életbe lépő főbb változásai a támogatások felhasználásában, valamint a szükséges kidolgozandó dokumentumok módosulásai. II. Terület- és vidékfejlesztési konferencia, Kaposvári Egyetem. 2008. május. pp. 139-143.

Tütő E. – Sáriné Dr. Csajka E., 2009. A projektgenerálás, mint a területi tervezés lehetséges eszköze. Területfejlesztés és Innováció. Megjelenés alatt. <http://www.lib.pte.hu/main.php?menu=electro&article=elektkonyvtar/efolyoiratok/PTEperiodikak/teruletfejlesztesesinnovacio/teruletfejlesztesesinnovacio.html>

Előadások

Tütő E. - Sarudi Cs.-Nyáriné Budvig A. - Marton I. - Molnár T.-Barna K. 2003. A regionalizmus és a régiók érdekérvényesítésének előtérbe kerülése az EU-ban. Agrárgazdaság, vidékfejlesztés és agrárinformatika az évezred küszöbén (AVA) nemzetközi konferencia. Debrecen, 2003.04.01-02. p. 167.

Tütő E.-Sarudi Cs.-Nyáriné Budvig A.-Marton I.-Molnár T.-Barna K. 2003. Regionális szintek, valamint érdekérvényesítésük az EU-ban. Agrárgazdaság, vidékfejlesztés és agrárinformatika az évezred küszöbén (AVA) nemzetközi konferencia. Debrecen, 2003.04.01-02. p. 346.

Magay M. – Tütő E. 2003. A Nemzeti Fejlesztési Tervről dióhéjban. Kutatások Az Európai Unióról konferencia. Magyar Tudományos Akadémia, Veszprémi Területi Bizottsága, Neveléstudományi Szakbizottsága, Pálffy Miklós Kereskedelmi Középiskola. Győr, 2003. december 17.

Tütő E. 2004. A regionális projektgenerálás folyamata, valamint megvalósításának időbeli ütemezése a Dél-Dunántúlon. Európa Unió Támogatások konferencia. Szigetvár, 2004. február 27.

Tütő E. 2004. A Regionális Munkacsoportok működése. Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat programzáró konferencia. Budapest, 2004. december 7.